FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT ELEANOR SHARPSTON

föredraget den 17 juli 2008 [1]

1. Inom ramen för detta förfarande enligt artikel 226 EG har kommissionen gjort gällande att Spanien i två avseenden har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 3.1, 3.2 och 3.4 i direktiv 2000/35 (nedan kallat direktivet). [2] Kommissionen har för det första gjort gällande att enligt en bestämmelse i den nationella lag genom vilken direktivet har införlivats får betalningsfristen för vissa produkter förlängas från 60 dagar till upp till 90 dagar, utan att den högre dröjsmålsränta automatiskt åläggs som enligt artikel 3.2 i direktivet ska tillämpas under sådana omständigheter. För det andra har Spanien skjutit upp det fullständiga genomförandet av 60-dagarsfristen till den 1 juli 2006, trots att det i direktivet, enligt vilket bestämmelserna ska genomföras senast den 8 augusti 2002, inte föreskrivs någon möjlighet att tillämpa direktivets bestämmelser delvis eller progressivt.

Tillämpliga bestämmelser

Direktivet

2. Syftet med direktivet är att bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner, vilka innebär en börda särskilt för små och medelstora företag. [3]

3. Enligt skäl 18 i ingressen beaktas i direktivet ”frågan om långa avtalsenliga betalningsfrister och särskilt att det finns vissa kategorier av avtal där en längre betalningsperiod tillsammans med en inskränkning i avtalsfriheten eller en högre ränta kan vara motiverad”.

1 — Originalspråk: engelska.

2 — Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/35/EG av den 29 juni 2000 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EGT L 200, s. 35).

3 — Skäl 7 i ingressen.

4. I skäl 19 anges att missbruk av avtalsfriheten till borgenärens nackdel bör förbjudas genom direktivet och anges olika omständigheter som kan anses utgöra sådant missbruk.

5. I artikel 2.2 i direktivet definieras ”sen betalning” som ”överskridande av den avtalsenliga eller lagstadgade tidsfristen för betalning”.

6. Artikel 3 har rubriken ”Ränta vid sen betalning”. Den har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna skall säkerställa

(a) att ränta i enlighet med punkt d skall betalas från dagen efter den förfallodag eller den betalningsperiod som fastställs i avtalet,

(b) att, om förfallodagen eller betalningsperioden inte fastställs i avtalet, ränta automatiskt skall betalas utan att det krävs en påminnelse,

(i) 30 dagar efter den dag då gäldenären mottog fakturan eller en likvärdig begäran om betalning, eller

(ii) om det råder osäkerhet om dagen för mottagande av fakturan eller en likvärdig begäran om betalning, 30 dagar efter dagen för mottagande av varorna eller tjänsten, eller

(iii) om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning innan varorna eller tjänsten mottagits, 30 dagar efter dagen för mottagande av varorna eller tjänsten, eller

(iv) om ett förfarande för godkännande eller kontroll, genom vilket varornas eller tjänstens överensstämmelse med avtalet skall konstateras, föreskrivs i lag eller i avtalet och om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning tidigare eller den dag då mottagandet eller kontrollen sker, 30 dagar efter den sistnämnda dagen,

…

(d) att räntenivån för dröjsmålsränta (den lagstadgade räntan) som gäldenären är skyldig att betala skall vara summan av den räntesats som Europeiska centralbanken har tillämpat vid sin senaste huvudsakliga refinansieringstransaktion[4] som utfördes före den första kalenderdagen av det aktuella halvåret (referensräntan) plus åtminstone 7 procentenheter (marginalen), såvida inte annat anges i avtalet. …

…

2. För vissa kategorier av avtal som skall anges i nationell lagstiftning får medlemsstaterna fastställa den tidsfrist efter vilken ränta skall betalas till högst 60 dagar, under förutsättning att de antingen hindrar avtalsparterna från att överskrida denna tidsfrist eller fastställer en obligatorisk räntesats som väsentligen överskrider den lagstadgade räntan.

3. Medlemsstaterna skall se till att en överenskommelse om tidpunkt för betalning eller konsekvenserna av sen betalning som inte överensstämmer med bestämmelserna i punkt 1 b–d och punkt 2 antingen inte skall vara verkställbar eller skall ge upphov till skadeståndskrav om överenskommelsen … är grovt oskälig mot borgenären. … Om en sådan överenskommelse fastställs vara grovt oskälig skall de lagstadgade villkoren gälla, såvida inte de nationella domstolarna fastställer andra villkor som är skäliga.

4. Medlemsstaterna skall säkerställa att det i borgenärers och konkurrenters intresse finns lämpliga och effektiva medel för att förhindra fortsatt tillämpning av villkor som är grovt oskäliga i den mening som avses i punkt 3.

…"

7. Enligt artikel 6.1 ska medlemsstaterna senast den 8 augusti 2002 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet. Enligt artikel 6.2 får medlemsstaterna behålla eller sätta i kraft bestämmelser som är mer gynnsamma för borgenären än de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet.

4 — Enligt definitionen i artikel 2.4 i direktivet.

Spansk lagstiftning

8. Direktivet har införlivats i Spanien genom lag 3/2004 av den 29 december 2004 [5] om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (nedan kallad lag 3/2004). [6]

9. I artikel 4.1 i lag 3/2004 anges att betalningsfristen ska vara antingen den betalningsfrist som parterna kommit överens om ”i enlighet med tillämpliga bestämmelser” eller, om en sådan överenskommelse saknas, den betalningsfrist som anges i artikel 4.2. I den sistnämnda bestämmelsen, som har samma ordalydelse som artikel 3.1 b i–iv i direktivet, fastställs betalningsfristen till 30 dagar.

10. I artikel 7.1 i lag 3/2004 anges att dröjsmålsräntan ska vara antingen den ränta som parterna kommit överens om eller, om en sådan överenskommelse saknas, den lagstadgade ränta som anges i artikel 7.2, genom vilken i huvudsak har införlivats specificeringen av vad som ska avses med lagstadgad ränta i artikel 3.1 d i direktivet.

11. Enligt artikel 9.1 i lag 3/2004 är en överenskommelse mellan parterna om betalningsfrister eller konsekvenserna av sen betalning som avviker från den normala betalningsfrist som anges i artikel 4.2 respektive den lagstadgade ränta som anges i artikel 7.2 ogiltig om den är oskälig mot borgenären.

12. Lag 3/2004 innehåller utöver de numrerade artiklarna ett antal ytterligare bestämmelser. I den första ”tilläggsbestämmelsen” i lag 3/2004 anges att leverantörsbetalningar som regleras av lag 7/1996 av den 15 januari 1996 om detaljhandel (nedan kallad lag 7/1996) [7] i huvudsak regleras av artikel 17 i den sistnämnda lagen och att lag 3/2004 endast är kompletterande.

13. Artikel 17 i lag 7/1996 har ändrats genom den första delen av den andra ”slutbestämmelsen” i lag 3/2004. [8] De relevanta delarna av artikeln har numera följande lydelse:

”1. Om inte annat uttryckligen överenskommits ska återförsäljaren betala priset för in-

5 — Kommissionen väckte talan mot Spanien enligt artikel 226 EG för förseningen i införlivandet av direktivet (mål C-384/03). När Spanien antog lag 3/2004 drog kommissionen tillbaka sin talan. Domstolen avskrev mål C-384/03 genom beslut av den 28 april 2005 (EUT C 182, s. 33).

6 — BOE nr 314 av den 30 december 2004.

7 — BOE nr 15 av den 17 januari 1996, s. 1243.

8 — Enligt ingressen till lag 3/2004 gjorde bestämmelserna om oskäliga villkor det nödvändigt att ändra artikel 17.3 i lag 7/1996 för att anpassa bestämmelserna om leverantörsbetalningar till lag 3/2004.

köpta varor inom 30 dagar från leveransdagen.

…

3. Betalning för färska livsmedel och färskvaror ska i samtliga fall göras inom 30 dagar. Betalning för övriga livsmedel och konsumtionsvaror ska göras inom högst 60 dagar, såvida inte uttrycklig överenskommelse ingåtts om ekonomisk ersättning till leverantören för en längre betalningsfrist. I samtliga fall ska betalning göras inom 90 dagar.

…

5. Dröjsmålsränta ska i samtliga fall automatiskt betalas från dagen efter den fastställda förfallodagen eller, om överenskommelse saknas, från den dag då betalning ska erläggas enligt bestämmelserna i punkt 1. Den tillämpliga räntesatsen för att fastställa dröjsmålsräntan ska vara den som föreskrivs i artikel 7 i [lag 3/2004], om inte parterna genom avtal har kommit överens om en annan räntesats, vilken under inga omständigheter får vara lägre än den lagstadgade räntan ökad med 50 procent.”

14. Den andra delen av den andra ”slutbestämmelsen” i lag 3/2004 innehåller en övergångsbestämmelse, där det anges att den längsta betalningsfristen på 60 dagar som föreskrivs i artikel 17.3 i lag 7/1996 (i dess ändrade lydelse) ska tillämpas från och med den 1 juli 2006. Fram till dess ”ska betalning för konsumtionsvaror samt andra livsmedel än färska livsmedel och färskvaror göras inom 90 dagar från leveransen av varorna”.

Förfarandet

15. Ett klagomål inkom till kommissionen om att direktivet har införlivats felaktigt i spansk lagstiftning. Den 13 juli 2005 sände kommissionen en skrivelse med formell underrättelse till Spanien om att lag 3/2004 innebär en överträdelse av artikel 3 i direktivet, bland annat eftersom det för vissa livsmedel och konsumtionsvaror tillåts en betalningsfrist på 90 dagar och eftersom denna betalningsfrist inte begränsas till 60 dagar förrän från och med den 1 juli 2006.

16. Eftersom kommissionen inte erhöll något svar på skrivelsen sände den ett motiverat yttrande till Spanien den 19 december 2005.

17. Efter att ha övervägt Spaniens svar av den 7 februari 2006 på det motiverade yttrandet väckte kommissionen talan i förevarande mål den 15 september 2006.

18. Kommissionen har yrkat att domstolen ska

— fastställa att Konungariket Spanien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 3.1, 3.2 och 3.4 i direktivet genom att i lag 3/2004 tillåta en frist om 90 dagar för betalning av konsumtionsvaror samt andra livsmedel än färska livsmedel och färskvaror och skjuta upp ikraftträdandet av vissa bestämmelser till den 1 juli 2006,

— förplikta Konungariket Spanien att ersätta rättegångskostnaderna.

19. I talan görs gällande att betalningsfristen på 90 dagar innebär en överträdelse särskilt av artikel 3.1 och 3.2, medan det uppskjutna ikraftträdandet innebär en överträdelse av artikel 3.1, 3.2 och 3.4.

20. Kommissionen begärde muntlig förhandling, vilken hölls den 13 februari 2008.

Utgör betalningsfristen på 90 dagar en överträdelse av artikel 3.1 och 3.2 i direktivet?

21. Kommissionen har gjort gällande att det föreligger en överträdelse av såväl artikel 3.1 som 3.2. Enligt min åsikt avser emellertid de argument som kommissionen har anfört till stöd för sin talan enbart den sistnämnda punkten.

22. Kommissionen anser att Spanien har använt sig av möjligheten i artikel 3.2 i direktivet och har fastställt en särskild kategori av avtal – avtal om konsumtionsvaror och andra livsmedel än färska livsmedel och färskvaror – som ska omfattas av den bestämmelsen. Den spanska lagstiftningen överensstämmer emellertid inte med villkoren i artikel 3.2.

23. Av kommissionens argument framgår att kommissionen anser att Spanien genom att tillåta att betalningsfristen förlängs från 60 dagar till upp till 90 dagar har använt sig av det andra alternativet i artikel 3.2 (eftersom det första alternativet innebär ett förbud mot varje förlängning utöver 60 dagar). I artikel 17 i lag 7/1996 (i dess ändrade lydelse) fastställs emellertid inte ”en obligatorisk räntesats som väsentligen överskrider den lagstadgade räntan”, såsom det krävs enligt det andra alternativet. I stället ska gäldenären tillhandahålla ”ekonomisk ersättning” till leverantören för den längre betalningsfristen. Kommissionen har hävdat att denna formulering inte är tillräckligt precis och erbjuder dåligt skydd för borgenären. Artikel 17.3 i lag 7/1996, i dess lydelse enligt lag 3/2004, innebär följaktligen en överträdelse av artikel 3.2 i direktivet.

24. Spanien har gjort gällande att syftet med artikel 17.3 i lag 7/1996 inte är att införliva artikel 3.2 med direktivet. Artikeln är likväl avsedd att bidra till direktivets mål. I enlighet med skälen 18 och 19 i direktivet respekteras i princip avtalsfriheten, med vissa begränsningar som är avsedda att förhindra missbruk till borgenärens nackdel. I artikel 17.3 begränsas avtalsfriheten genom att längsta betalningsfrister fastställs för att förhindra fortsatt användning av sådana längre, oskäliga betalningsfrister som tillämpas inom detaljhandelssektorn. Genom artikeln förhindras således grovt oskäliga villkor i enlighet med artikel 3.4 i direktivet. I artikel 6.2 anges dessutom uttryckligen att medlemsstaterna får sätta i kraft bestämmelser som är mer gynnsamma för borgenären än de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet.

Direktivet

25. Jag förstår de relevanta bestämmelserna i direktivet på följande sätt:

26. Enligt den ordning som har inrättats genom artikel 3.1 och 3.2 i direktivet ska det alltid finnas en fastställd förfallodag efter vilken gäldenären måste betala ränta till borgenären.

27. I princip ska parterna ha frihet att fastställa förfallodagen eller betalningsfristen genom avtal (artikel 3.1 a).

28. Medlemsstaterna ska fastställa en lagstadgad normal betalningsfrist på 30 dagar, som ska gälla om parterna inte har utövat ovan angivna frihet (artikel 3.1 b).

29. Enligt artikel 3.2 i direktivet har medlemsstaterna möjlighet att förlänga den normala betalningsfristen till högst 60 dagar för vissa kategorier av avtal, under förutsättning att de även antingen hindrar avtalsparterna från att överskrida denna tidsfrist eller fastställer en

obligatorisk avskräckande räntesats för betalningar som görs efter det att betalningsfristen har löpt ut. Båda dessa villkor avser frågor som parterna normalt har frihet att bestämma genom avtal. Det står emellertid klart att 60-dagarsfristen inte *i sig* begränsar avtalsfriheten utan är ett alternativ till den normala betalningsfristen i artikel 3.1 b i direktivet.

30. En sådan förlängning av den normala betalningsfristen till upp till 60 dagar är mindre gynnsam för borgenären än den normala grundläggande 30-dagarsfrist som i annat fall skulle vara tillämplig. För att betalningsfristen ska kunna fastställas till ”högst 60 dagar” måste medlemsstaten *antingen* hindra parterna från att genom avtal överskrida betalningsfristen på 60 dagar *eller* se till att (oavsett vad parterna i övrigt överenskommit om) ”en obligatorisk räntesats som väsentligen överskrider den lagstadgade räntan” kommer att tillämpas avseende varje sådan avtalsenlig frist efter det att den avtalsenliga fristen har löpt ut. Båda dessa villkor är mer gynnsamma för borgenären.

Den spanska lagstiftningen

31. Av ordalydelsen i bestämmelserna framgår att den 30-dagarsfrist som anges i artikel 4 i lag 3/2004 [9] respektive artikel 17.1 i lag 7/1996, i dess lydelse enligt lag 3/2004, [10] är tillämplig om avtal saknas mellan parterna. Det är med andra ord frågan om normala lagstadgade betalningsfrister. De är helt klart förenliga med artikel 3.1 i direktivet.

32. I artikel 17.3 i lag 7/1996 (i dess ändrade lydelse) anges att betalning för färska livsmedel och färskvaror ”i samtliga fall [ska] göras inom 30 dagar”. Betalning för övriga livsmedel och konsumtionsvaror ska ”[i] samtliga fall … göras inom 90 dagar”. Varken för 30-dagarsfristen eller 90-dagarsfristen tillåts således något undantag. För den 60-dagarsfrist som också fastställs för övriga livsmedel och konsumtionsvaror medges emellertid ett undantag: betalningen ”ska göras inom högst 60 dagar, såvida inte uttrycklig överenskommelse ingåtts om ekonomisk ersättning …”

33. För att kommissionens talan ska kunna bifallas måste kommissionen visa att 60- och 90-dagarsfristerna i artikel 17.3 i lag 7/1996

9 — Se punkt 9 ovan.
10 — Se punkt 13 ovan.

(i dess ändrade lydelse), vilka den har gjort invändningar mot, är förlängningar av den normala 30-dagarsfristen i artikel 17.1, precis som 60-dagarsfristen i artikel 3.2 i direktivet utgör en alternativ förlängning av den normala 30-dagarsfristen i artikel 3.1 b.

34. Om 60- och 90-dagarsfristerna i artikel 17.3 i lag 7/1996 (i dess ändrade lydelse) *inte* utgör en förlängning av den normala 30-dagarsfristen, utan endast begränsar parternas avtalsfrihet, är de, såsom Spanien har hävdat, mer gynnsamma för borgenären än de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet. De är i så fall tillåtna enligt artikel 6.2, oavsett vilka andra villkor som är förbundna med dem och oavsett datum för deras ikraftträdande.

35. Av en genomläsning av artikel 17.1 och 17.3 i lag 7/1996 framgår att den sistnämnda tolkningen är mer rimlig. I artikel 17.1 fastställs en normal betalningsfrist på 30 dagar som är allmänt tillämplig i sådana fall där uttrycklig överenskommelse saknas (varigenom artikel 3.1 a och b i direktivet genomförs), medan det i artikel 17.3 föreskrivs att betalning i samtliga fall ska göras senast inom 30, 60 eller 90 dagar, beroende på vilken kategori av varor som avses (med möjlighet att förlänga 60-dagarsfristen upp till 90 dagar, på villkor att man enats om ersättning till leverantören). Den naturliga tolkningen är att dessa tre frister begränsar parternas frihet att bestämma en förfallodag eller betalningsfrist i sitt avtal.

36. Kommissionen har inte för domstolen lagt fram något resonemang som stöder en motsatt tolkning av den spanska lagstiftningen, det vill säga att 60- och 90-dagarsfristerna utgör en förlängning av den normala 30-dagarsfrist som ska tillämpas om uttrycklig överenskommelse mellan parterna saknas. Kommissionen har inte heller lagt fram några bevis för att lagstiftningen har tolkats på det sättet av spanska domstolar.

37. Under dessa omständigheter anser jag inte att kommissionen har visat att den spanska lagstiftningen innebär en överträdelse av artikel 3.2 i direktivet.

Överträdelse av artikel 3.1 i direktivet?

38. Kommissionen har i sin talan även gjort gällande att förlängningen av betalningsfristen till 90 dagar i artikel 17.3 i lag 7/1996 (i dess ändrade lydelse) innebär en överträdelse av artikel 3.1, men den har inte angett på vilket sätt. Som framgår av min analys ovan anser jag att kommissionen inte

har lyckats visa att artikel 17.1 i lag 7/1996 (i dess ändrade lydelse) inte skulle vara tillämplig på *alla avtal utan undantag*. Följaktligen föreligger det inte någon överträdelse av artikel 3.1 i direktivet.

Har Spanien gjort sig skyldig till en överträdelse av artikel 3.1, 3.2 och 3.4 i direktivet genom att skjuta upp ikraftträdandet av vissa bestämmelser till den 1 juli 2006?

39. Kommissionen har vidhållit att artikel 17.3 i lag 7/1996 (i dess ändrade lydelse) syftar till att införliva artikel 3.2 i direktivet. Tillämpningen av 60-dagarsfristen har dock skjutits upp till den 1 juli 2006. I direktivet medges inte en delvis eller progressiv tillämpning av bestämmelserna. Den uppskjutna tillämpningen utgör således en överträdelse av artikel 3.1, 3.2 och 3.4 i direktivet.

40. Av mina slutsatser avseende kommissionens första yrkande följer att också det andra yrkandet bör ogillas. Eftersom bestämmelsen om 60-dagarsfristen inte innebär ett införlivande av en bestämmelse med direktivet, är Spanien enligt gemenskapsrätten inte skyldigt att sätta den i kraft före införlivandeperiodens utgång, eller ens att sätta den i kraft.

41. Jag anser därför att Spanien inte har överträtt artikel 3.1, 3.2 och 3.4 genom att skjuta upp ikraftträdandet av vissa bestämmelser till den 1 juli 2006.

Rättegångskostnader

42. Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Jag anser att talan ska ogillas och att kommissionen i enlighet med Spaniens yrkande ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

Förslag till avgörande

43. Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag att domstolen ska

— ogilla talan, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.